

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГА

Тема 2. Теорія мовної комунікації як наука і навчальна дисципліна

Зміст

2.1. Теорія мовної комунікації як наука

2.2. Основна проблематика теорії мовної комунікації

2.3. Теорія комунікації як методологічна основа для вивчення мовної комунікації

2.1. Теорія мовної комунікації як наука

Із другої половини ХХ ст. лінгвістика починає перетворюватись із науки про мову як замкнуту семіотичну систему на теорію про людське спілкування та мислення. **Актуальним стає вивчення:**

- проблеми *функціонування* мови,
- особливості *використання* мови у різних ситуаціях спілкування, різних соціальних групах і культурах,
- дослідження *ролі* мови у життєдіяльності людей, пізнанні людиною світу, передаванні повідомлень за допомогою новітніх технологій.

Це зумовило появу численні наукові теорії, зокрема **теорія мовної комунікації**.

Теорія мовної комунікації (лат. зв'язок, повідомлення) - напрям сучасної лінгвістики, спрямований на **вивчення закономірностей, складників і чинників**

комунікативної діяльності людини, яка здійснюється на основі природної мови.

Вона ґрунтується на функціональному підході, який розглядає *мову як засіб комунікації*. Її **об'єктом є людська природна мова** у всіх можливих виявах, а **предметом - мовна комунікативна діяльність у реальних ситуаціях** людського спілкування.

Теорія мовної комунікації спрямована на:

- функціонально-комунікативний опис мови, що зумовлює необхідність не лише інтегрувати характеристики типологічного плану внутрішньої організації мовних одиниць,

- визначити різні мовні одиниці з погляду фонетики, морфології і синтаксису, а й врахувати всі чинники (соціальні, психологічні, когнітивні, культурні, ситуативні тощо), сукупність яких детермінує функціонування певної одиниці мовної комунікації в конкретних комунікативних умовах.

Мовну комунікацію визначають як науку нового типу з огляду на міждисциплінарний характер: вона є складовою загальної теорії комунікації, яка опосередковує зв'язки з:

- філософією,
- логікою,
- риторикою,
- теорією інформації,
- кібернетикою,
- психологією,
- культурологією,
- соціологією тощо.

Теорія мовної комунікації водночас спирається на теоретичні доробки споріднених напрямів лінгвістики, насамперед прагмалінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, когнітивної лінгвістики, паралінгвістики,

дискурсології, етнолінгвістики тощо.

Основними завданнями теорії мовної комунікації є:

- вивчення природи, типів і форм мовної комунікації;
- моделювання комунікативної ситуації, аналіз її складників;
- виокремлення та описання одиниць мовної комунікації, визначення їхньої ролі й ваги в комунікативному процесі;
- дослідження невербальних засобів комунікації, їхніх функцій та співвідношення з вербальними засобами у спілкуванні;
- обґрунтування зразків мовної комунікації (мовленнєвих жанрів і типів дискурсу);
- аналіз тексту як знакової форми мовної комунікації;
- формулювання законів організації мовного коду в комунікації;
- характеристика сфер мовної комунікації, їхньої взаємодії зі стилями спілкування;
- характеристика типів комунікативної взаємодії і засобів мовленнєвого впливу;
- дослідження комунікативних стратегій і тактик та засобів їх реалізації в різних типах дискурсу;
- вивчення психолінгвістичного аспекту породження, сприйняття та розуміння мовленнєвих повідомлень;
- виявлення комунікативних невдач, їх причин і шляхів подолання;
- пошук оптимальних моделей мовної комунікації;
- розроблення рекомендацій щодо успішності, ефективності проведення мовної комунікації;
- дослідження особливостей міжкультурної комунікації, її основних аспектів і понять;
- аналіз комунікативної компетенції у філогенезі й онтогенезі, її зв'язків із мовною та іншими типами компетенції;

- упорядкування методів аналізу мовної комунікації тощо.

Теорія мовної комунікації постає не лише як галузь теоретичної лінгвістики, а і як **наука, що розв'язує практичні завдання, пов'язані з повсякденною діяльністю людини у всіх сферах життя і спрямовані на забезпечення взаєморозуміння людей**. Саме тому її вважають важливою соціальною дисципліною.

2.2. Основна проблематика теорії мовної комунікації

Із теорією мовної комунікації пов'язують поліпшення гуманітарної освіти. Навчальну дисципліну «Основи теорії мовної комунікації» впроваджено у багатьох вищих навчальних закладах України. Її метою є всебічне вивчення феномену мовної комунікації, формування вмінь і навичок правильно розуміти та аналізувати комунікативні процеси і явища, використовувати набуті знання у вивченні іноземних мов, перекладі, філологічних дослідженнях. Ця дисципліна органічно синтезує лінгвістичні, філософські, логічні, психологічні, психолінгвістичні та інші підходи до живої людської мови у спілкуванні та **охоплює таку проблематику:**

- природа та структура мовної комунікації;
- моделі та функції мовної комунікації;
- типи та форми людської комунікації;
- породження і сприйняття мовлення;
- складові мовленнєвої діяльності;
- засоби мовного коду в комунікації;
- культура мовлення;
- технології ефективною мовної комунікації;

- причини і типи комунікативних невдач;
- етноспецифіка мовної комунікації;
- аналіз комунікативних ситуацій.

Отже, теорія мовної комунікації входить до сучасної системи наук як інтегральна і відносно самостійна дисципліна, яка швидко розвивається, розширює коло своїх досліджень, постійно збагачується новими знаннями.

2.3. Теорія комунікації як методологічна основа для вивчення мовної комунікації

Вивчення мовної комунікації значною мірою ґрунтується на загальній теорії комунікації.

Теорія комунікації - галузь наукових досліджень, яка вивчає універсальні механізми та закономірності інформаційного обміну в природі і суспільстві.

Вона зародилася в середині ХХ ст. і ще не цілком сформована.

Термін «теорія комунікації» вперше застосували в 40-ві роки електротехніки, які займалися математичним аналізом сигналів. Зародження науки теорії комунікації пов'язують із двома публікаціями: «Математична теорія комунікації» (1949) К. Шенона, В. Вівера та «Кібернетика» (1948) Н. Вінера.

Протягом ХХ ст. інтерес суспільства до вивчення проблем комунікації постійно зростав, що було зумовлено насамперед війнами та бурхливим розвитком технологій. Час від часу комунікація була в центрі уваги публічних дебатів про демократію, а також пропаганди, мас-медіа, поп-культури та міжособистісних відносин.

На початку ХХ ст. комунікація як формальна категорія знань насамперед асоціювалася із комерційними та військовими перевезеннями. З виникненням

електронних засобів зв'язку комунікацію почали розглядати як передавання інформації за допомогою технологічних каналів. Із часом її дедалі частіше визначали як інтерактивний процес, спрямований на здійснення важливих функцій у різних сферах суспільного життя.

Наприкінці 40-х років ХХ ст. теорія комунікації перебувала під впливом різноманітних наукових традицій та напрямів. Вона запозичила та переосмислила ідеї фізиків, механіків, лінгвістів, антропологів, соціологів, психологів, філософів.

Нині теорія комунікації продовжує розвиватися як міждисциплінарна галузь, предмета досліджень якої не визначено однозначно. Існує багато підходів до її вивчення.

Так, сучасний американський дослідник Джеймз Андерсон у книзі «Комунікативна теорія: епістемологічні основи» (1996) проаналізував 249 різних теорій комунікації.

Інший американський дослідник Роберт Крейг виокремив сім традицій в теорії комунікації, які найбільше вплинули на її розвиток:

- риторичну,
- семіотичну,
- феноменологічну,
- кібернетичну,
- соціопсихологічну,
- соціокультурну,
- критичну.

Риторична традиція. Пов'язана вона з мистецтвом ораторської майстерності, яке зародилося у Давній Греції, - риторикою. Риторика (грец. мистецтво красномовності) - теорія, методика і практичне мистецтво красномовності. Одним із головних соціальних факторів, що сприяли цьому процесу, було зародження інституту лідерства в цивілізованій формі, а також

діяльність давньогрецьких ораторів Платона (427-347 до н. е.), Арістотеля (384-322 до н.е.), Демосфена (384-322 до н. е.), давньоримського оратора Цицерона (106-43 до н. е.) та ін. За Цицероном, ораторське мистецтво мало три призначення: вчити, усолоджувати та спонукати. Арістотель вважав, що завданням риторики є не переконання в кожному окремому випадку, а пошук способів переконання.

Саме класичній риториці належить ідея, що комунікацію можна вивчати та розвивати як практичне мистецтво дискурсу (мовлення). Вона розглядала проблеми комунікації як соціальні явища, що потребують колективної розсудливості і можуть бути розв'язані за допомогою красномовності з метою переконання аудиторії.

Для теорії комунікації важливими є загальні положення риторики про:

- впливову силу слів,
- цінність тверезого судження,
- можливість удосконалення практики мовлення,
- те, що слова не є вчинками, а зовнішній ефект не є реальністю;
- що не можна ототожнювати стиль і зміст, погляди та істину.

Теорією комунікації була запозичена частина термінології з риторики, зокрема такі терміни, як «мистецтво», «метод», «комунікатор», «аудиторія», «стратегія», «логіка» та ін.

Семіотична традиція. Вона зумовлена широкою популярністю знакової теорії, яка є основою семіотики. Семіотика (грец. знаковий) - наука про знаки і знакові системи. Основним поняттям семіотики є «знак», який визначають як матеріальний, чуттєво сприйманий предмет, що в процесі пізнання та спілкування слугує заміником іншого предмета і який застосовують для отримання, зберігання, перетворення й передавання інформації.

Поняття «знаковість» використовували стоїки (вказували на двосторонню сутність знака), а також філософ і єпископ Гіппонський Аврелій Августин (354-

430), англійський філософ Джон Локк (1632-1704), німецький філософ і лінгвіст Вільгельм фон Гумбольдт (1767-1835), український мовознавець Олександр Потебня (1835-1891), російські лінгвісти Пилип Фортунатов (1848-1914), Іван Бодуен де Куртене (1845-1929) та ін. Засновниками семіотики вважають американського філософа і логіка Чарльза Пірса (1839-1914) і швейцарського лінгвіста Фердинанда де Соссюра (1857-1913), які наприкінці ХІХ ст. незалежно один від одного сформулювали загальні принципи семіотики як науки про знаки (Ч. Пірс намагався створити особливий варіант математичної логіки, т. зв. чистої (умоглядної) граматики; а Ф. де Соссюр - визначити змістовий, предметний аспект різних знаків). Вагомим внеском у розвиток семіотики стали праці американського філософа Чарльза Моріса (1901-1979), в яких він інтерпретував мову як цілеспрямовану поведінку, впровадив поняття «знакова ситуація», а також виокремив три рівні семіотики:

- семантику (відношення знака і референта, або об'єкта, позначеного знаком),
- синтактику (відношення знака і знака),
- прагматику (відношення знака і людини, яка його вживає).

Отже, семіотика займається знаковим аспектом комунікації. Значну частину **семіотичної термінології** («знак», «символ», «індекс», «значення», «референт», «код», «медіум» та ін.) активно використовують для дослідження комунікативних процесів. З погляду семіотики, особливістю семіотичного типу аналізу стає намагання знайти сталі одиниці коду - знаки, зрозуміти особливості їх поєднання в одиниці вищого рівня, знайти особливості їх використання людиною.

Проблеми комунікації, на думку дослідників, виникають через непорозуміння, зумовлені неадекватним сприйняттям знаків, специфікою певних знакових структур, неправильним вживанням знаків. Семіотика цікава теорії комунікації ще й тому, що дає змогу об'єднати зусилля під час аналізу складних

комунікативних процесів, побудованих на передаванні інформації відразу багатьма каналами.

Феноменологічна традиція. Виникла вона внаслідок розвитку суб'єктивно-ідеалістичного вчення про шляхи розвитку людської свідомості, запропонованого німецьким філософом Едмундом Гуссерлем (1859- 1938) та його учнями на початку ХХ ст., яке отримало назву «феноменологія».

Феноменологія (грец. той, що з'явився і вчення) - напрям філософських досліджень, який зводить усе суще до феноменів (явищ свідомості) і описує їх за допомогою інтуїції. Основними завданнями феноменології вважали перетворення філософії на сувору науку із чітким поняттєво-категоріальним апаратом і послідовною аргументацією висновків, створення чистої логіки наукового пізнання. Наголошуючи на пріоритетності свідомості, Е. Гуссерль намагався виокремити «чисту свідомість», відокремлену від буття та свідомості конкретного суб'єкта. На його думку, об'єкта пізнання не існує без спрямованої на нього свідомості суб'єкта: він розкривається внаслідок спрямованої на нього інтуїції.

Феноменологія зараховує несвідоме до загального обсягу предмета аналізу як особливу модальність свідомості. Це положення має вагомe значення для теорії комунікації, оскільки роль несвідомого в організації мовленнєвої діяльності та мовних уявлень дуже важлива. Інша ключова ідея феноменології полягає в тому, що це філософія інтуїції. Інтуїція означає присутність певного об'єкта у свідомості, що в сучасній науці визначається термінами «сприйняття», «уявлення», «увага», «пам'ять», «уява» тощо. Отже, наука не обмежується лише дослідженням емпіричних об'єктів. Цей висновок є дуже важливим для мовленнєвого спілкування, яке часто має справу з феноменами нереального характеру: сюжетами, образами, фантазіями.

Спостерігається зв'язок феноменології з прагматикою, оскільки феноменологія, наголошуючи на активній ролі індивідуальної свідомості та

приділяючи увагу безпосередньо досвіду, стимулює вивчення реального функціонування мови з погляду суб'єкта. Існує пряма методологічна спадковість, що пов'язує феноменологію з ідеями лінгвістичної прагматики через етнометодологічну традицію в соціології, в надрах якої зародився конверсаційний аналіз. Вплив феноменології виявився в працях теоретиків діалогу ХХ ст., зокрема німецько-єврейського філософа Мартіна Бубера (1878-1965), німецького філософа Ганса-Георга Гадамера (1900-2002), французького філософа Емануеля Левінаса (1906-1995), американського психолога Карла Роджерса (1902-1998). Отже, за допомогою теоретичного апарату феноменології дослідник здатен обґрунтувати розуміння науковості, виявити релевантні аспекти взаємодії психічного та соціального в актах мовленнєвого спілкування, сформулювати методологію дискурс-аналізу.

Кібернетична традиція. Це одна з новітніх традицій у теорії комунікації, хоча саме вона дала назву та сприяла формуванню теорії комунікації як окремої дисципліни. Вона бере початок з праць американських математиків Клода Шенона (1916-2001), Воррена Вівера (1894-1978), англійського антрополога Грегорі Бейтсона (1904-1980), американського вченого Норберта Вінера (1894-1964), відомого як «батько кібернетики».

Кібернетика (грец. керманіч) - наука про загальні закономірності процесів управління і передавання інформації в організованих системах (машинах, живих організмах і суспільстві).

Вона розглядає комунікацію як опрацювання інформації та пояснює, як функціонують різноманітні комплексні системи, чому виникають перебої в цих системах тощо.

Кібернетика проводить аналогію між живими та неживими системами, заперечує усталений погляд про важливість свідомості та емоцій, ставить під сумнів розмежування духовного і матеріального, форми і змісту, реального і штучного. Вона також наголошує на складній природі процесів комунікації, на

проблемах технологічного контролю, труднощах та непередбачуваності процесів зворотного зв'язку, великої ймовірності того, що комунікативні акти матимуть неочікувані наслідки, незважаючи на певні інтенції комунікантів.

Вагомим внеском кібернетики в теорію комунікації стала модель комунікації, запропонована К. Шеноном і В. Вівером, що охоплює п'ять елементів: джерело інформації, передавач, канал, приймач і кінцева мета. Крім того, К. Шенон впровадив поняття «шум» (пізніше пов'язане з поняттями «ентропія» та «негентропія») та «надмірність». Цю статичну модель Н. Вінер доповнив поняттям «зворотний зв'язок», що робило її ближчою до реальності людської взаємодії в комунікації.

Щоб модель комунікації відповідала потребам різних сфер, науковці запропонували інші динамічні теорії комунікації. Так, австро-американський фізик і математик Гайне фон Ферстер (1911-2002) запровадив поняття «кібернетика другого порядку», яке звертає увагу на людину, на те, як вона мислить. Фон Ферстер наголошував на діалогічному характері комунікації, що вплинуло на погляди сучасного чилійського біолога і філософа Умберто Матурана, який запропонував ідею консенсуальної взаємодії самоорганізувальних систем. У. Матурана порівнює мовну діяльність із танцем, якому притаманні не ієрархія та управління чи конкуренція, а взаємні припасування дій, співробітництво. Більш того, він ставить під сумнів термін «передавання інформації», тому що під час реальної мовленнєвої взаємодії ніхто нічого не передає в прямому розумінні; «передавання інформації» - лише невдала метафора спільної діяльності, внаслідок якої виникає подібний відгук: більш-менш близьке взаємне розуміння чогось іншого.

Соціопсихологічна традиція. Пов'язана вона з формуванням наприкінці 90-х років XIX ст. нового напрямку в психології на стику із соціологією - соціальної психології. Соціальна психологія (грец. душа і вчення) - галузь психології, що вивчає закономірності поведінки і діяльності людей, зумовлені

фактом їх належності до соціальних груп, а також психологічні характеристики цих груп. Її основним завданням є формулювання об'єктивних законів взаємодії психологічних і соціальних факторів індивідуальної та колективної діяльності людей. Соціальна психологія розглядає комунікацію як соціальну взаємодію людей та їх вплив один на одного, акцентуючи, що комунікація завжди передбачає індивідів з особливостями характерів, власними думками, поглядами, емоціями. Соціальна поведінка експлікує і пояснює вплив цих психологічних чинників, модифікує їх у процесі взаємодії комунікантів, які часто усвідомлюють, що відбувається. Вплив здебільшого здійснюється від джерела до одержувача і спрямований на зміну комунікантів з метою досягти колективного результату. З огляду на це комунікацію можна вважати конструктивним соціальним процесом.

Проблема комунікації, з погляду соціальної психології, пов'язана з ефективністю керування соціальними взаємодіями (інтеракціями) з метою досягнення очікуваних результатів. Це потребує розуміння комунікативного процесу. Дослідження комунікації завжди асоціюється із соціальною психологією. Тому не дивно, що теорія комунікації швидко абсорбувала класичні теорії соціальної психології, зокрема теорію групової динаміки німецько-американського психолога Курта Левіна (1890-1947), теорію переконання американського психолога Карла Говланда (1912-1961), теорію когнітивного дисонансу американського психолога Леона Фестінгера (1919-1989), теорію соціальних ролей американських соціологів Толкотта Парсона (1902-1979) і Роберта Мертона (1910-2003). Теоретики комунікації активно використовують термінологію соціальної психології, наприклад терміни «поведінка», «ефект», «особистість», «інтеракція», «ставлення», «пізнання» та ін.

Соціокультурна традиція. Вона бере початок у ХХ ст. від соціологічної та антропологічної думки, виразниками якої були радянський психолог Лев Виготський (1896-1934), радянський філософ і філолог Михайло Бахтін (1885-

1975), американський лінгвіст і антрополог Едвард Сепір (1884-1939), американський етнограф Бенджамін Ворф (1897-1941), які звернули увагу на взаємозв'язок мови, культури і мислення. Становленню цієї традиції також сприяли праці сучасного американського антрополога, психолога і лінгвіста Джеймса Верча, який впровадив термін «соціокультурний підхід», наголошуючи на залежності людської діяльності (у т. ч. й комунікативної) від культурних, історичних та інституційних чинників, зробив значний внесок у розвиток теорії соціокультурної комунікації.

Теорія соціокультурної комунікації - вчення про процеси взаємодії між суб'єктами соціокультурної діяльності (індивідами, групами, організаціями) з метою передавання або обміну інформацією за допомогою прийнятих у певній культурі знакових систем (мов), прийомів і засобів їх використання.

Із погляду цієї теорії комунікація постає як один з основних механізмів і невід'ємний складник соціокультурного процесу, що уможливорює формування соціальних зв'язків, управління життєдіяльністю людей і врегулювання її окремих галузей, накопичення і трансляцію соціального досвіду.

Комунікацію розглядають як символічний процес, що породжує та відтворює певні соціокультурні моделі. У такому розумінні комунікація може пояснювати, як створюється і реалізується соціальний лад (феномен макрорівня) і як він трансформується в інтерактивні процеси на мікрорівні. Соціокультурна теорія визнає культурне різноманіття та культурний релятивізм, шанує терпимість і порозуміння, акцентує увагу на колективній відповідальності.

Проблеми комунікації в соціокультурній традиції дослідники пов'язують із розривами у просторі (наприклад, соціокультурне різноманіття та релятивізм) та часі (наприклад, соціокультурні зміни), що унеможливорює інтеракцію. Вони вважають, що конфлікти, непорозуміння та труднощі координування зростають, коли певні соціальні умови спричиняють нестачу правил та очікувань, які сприймають усі члени суспільства. Соціокультурна теорія здатна пояснити

різноманітні процеси в суспільстві, пов'язані із технологічними змінами, руйнуванням традиційного соціального ладу, урбанізацією, бюрократичною раціоналізацією, постмодерністським культурним розподілом та глобалізацією. Термінологічний арсенал теорії комунікації значно поповнився соціокультурною термінологією: «суспільство», «устрій», «практика», «ритуал», «правило», «соціалізація», «культура», «ідентичність» та ін.

Критична традиція. Її асоціюють насамперед з ученнями німецьких філософів і соціологів Франкфуртського інституту соціальних досліджень Макса Хоркхаймера (1895-1973), Герберта Маркузе (1898-1979), Теодора Адорно (1903-1969) та ін., які у 30-ті роки ХХ ст. започаткували критичну теорію (Франкфуртську школу). Критична (грец. судити) теорія - неомарксистський підхід до аналізу соціальних процесів у суспільстві.

Ця теорія ґрунтується на ідеях німецьких філософів Карла Маркса (1818-1883) і Георга Гегеля (1770 - 1831), австрійського невропатолога Зігмунда Фройда (1856-1939), поєднуючи елементи критичного підходу до буржуазної культури К. Маркса з діалектикою Г. Гегеля та психоаналізом З. Фройда. Однак для неї характерне ширше розуміння культури та ідеології, що передбачає меншу залежність від економічних класових відносин. До її основних положень належать: відображення пізнього капіталізму і соціалізму як різновидів єдиного сучасного постіндустріального суспільства, заперечення революційної ролі пролетаріату, абсолютизація діалектичної категорії заперечення (негація), критика тоталітаризму і авторитарної особистості. З погляду критичної теорії, комунікацію визначають як віддзеркалений, діалектичний дискурс, що охоплює культурні та ідеологічні аспекти влади, гноблення та емансипації в суспільстві.

Представники критичної теорії вважають, що філософія має допомогти зрозуміти і подолати соціальні структури, які пригнічують людей та домінують над ними. Вони стверджують, що науку, так само як інші форми пізнання, використовують як інструмент пригнічення; застерігають проти сліпої віри в

науковий прогрес.

Основним завданням критичної теорії є сприяння емансипації і просвіті та ліквідування ідеологічних шор, що слугують увічненню нецтва та гноблення. Представник Франкфуртської школи другого покоління, німецький філософ і соціолог Юрген Габермас реконструював критичну теорію з урахуванням таких ключових понять, як «комунікативна дія» та «систематично викривлена комунікація». За Габермасом, комунікативна дія, спрямована на досягнення взаєморозуміння, потребує свободи людини для обстоювання власного погляду, що є необхідною умовою для автентичної комунікації.

Сучасні напрями критичної теорії, зокрема постмодернізм та культурологічні дослідження, мають тенденцію заперечувати економічний детермінізм К. Маркса і універсальну ідеальну комунікативну дію Ю. Габермаса, але продовжують розглядати комунікацію як таку, що акцентує увагу на ідеології, гнобленні, критиці та рефлексії. Постмодерністська культурна критика значною мірою зосереджена на вивченні ідеологічних дискурсів раси, класу, статі, що придушують відмінності, запобігають або недооцінюють вираження ідентичності та обмежують культурну різноманітність. Теорія комунікації користується такими термінами критичної теорії, як «ідеологія», «діалектика», «пригноблення», «опір», «емансипація», «розвиток свідомості» та ін.

Усі традиції охоплюють найважливіші інтелектуальні джерела, які й нині впливають на теорію комунікації, але не охоплюють цілком усі її сфери. Ідеї теорії комунікації численні та різноманітні, тому комунікацію неможливо зобразити у вигляді спрощеної схеми. Більше того, незалежно від свого визначення в теорії комунікації всі ці традиції взаємопов'язані. Наприклад, теорію постструктуралізму, що запозичує ідеї семіотики та феноменології, часто розглядають як вид риторичної теорії, яка також перебуває під значним впливом сучасної соціокультурної та критичної теорії.

Отже, теорія комунікації акумулює та інтегрує результати, отримані за

допомогою теоретичного арсеналу багатьох наук. Це сприяє становленню і розвитку самостійної науки про комунікацію, яку почали називати комунікативістикою, комунікологією. Науковий потенціал такої науки може бути ефективно реалізований лише на основі діалектичної єдності, взаємопроникнення і доповнення її власної і мультидисциплінарних комунікативних теорій.

Питання для самоперевірки

1. Що складає предмет та об'єкт теорії мовної комунікації ?
2. Яка основна проблематика теорії мовної комунікації?
3. Що в сучасних умовах вивчає теорія комунікації ?